

Προβλήματα του Στωικού συστήματος

[Ορθοδοξία](#) / [Θεολογία](#) / [Φιλοσοφία](#)

[Αθανάσιος Κορώνης, MSc στην Ορθόδοξη Θεολογία - Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο](#)

Ο προκαθορισμός στη φιλοσοφία των στωικών, ο οποίος προκύπτει από την αιτιοκρατία τους, δημιουργεί λογικά αδιέξοδα. Διότι εφόσον το γίνεσθαι είναι αυστηρά προδιαγραμμένο από το θείο δεν υπάρχει δυνατότητα να συμβεί κάτι άλλο πέρα από αυτό που πρέπει να συμβεί και που συμβαίνει. Από αυτή τη θέση, την οποία ανέπτυξε ο Διόδωρος ο Κρόνος προέκυψε το πρόβλημα του δυνατού και του μη δυνατού.

Κατά τον Διόδωρο είναι δυνατό μόνο εκείνο που είναι αληθές ή θα είναι αληθές και το κάθε συμβάν είναι αναγκαίο. Αντίθετα εκείνο που δεν πρόκειται να συμβεί είναι αδύνατο. Ο Φίλων ο μαθητής του Διόδωρου υποστηρίζει ότι εκείνο που συμφωνεί με τη ψιλήν επιτηδειότητα, με τη φύση, δηλαδή, του κάθε πράγματος, είναι δυνατόν, ακόμα και αν υπάρχουν εμπόδιά. Ο Χρύσιππος στενεύοντας το εύρος του δυνατού πίστευε σαν δυνατό το ομολογουμένως αληθές και μη κωλυόμενο. Υποστήριξε, επίσης, αντιτιθέμενος προς τον Διόδωρο, ότι δυνητικά είναι δυνατά και πράγματα που δεν πρόκειται να συμβούν. Υπάρχει η άποψη ότι η Στωική αρχή για την δυνατότητα ήταν «γνωσιολογική». Ότι, δηλαδή αυτά που δεν πρόκειται να

συμβούν είναι πιθανά επειδή δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε ότι θα τα σταματήσει, πράγματι, κάποιο εμπόδιο. Αυτός ο ισχυρισμός φανερώνει έμμεσα, τη σχετικότητα των ανθρώπινων αντιλήψεων ότι, δηλαδή, το ίδιο γεγονός μπορεί να είναι δυνατό για μια ομάδα ανθρώπων και αδύνατο για μια άλλη. (Sharples,2002:98-99)

i. Τύχη

Η Στωική γνωσιολογική αντίληψη περί δυνατού η οποία εμπεριέχει την άγνοια μας, για τη λειτουργία του όλου, δικαιολογεί την αρνητική στάση τους απέναντι στη τύχη, την εμφάνιση, δηλαδή, γεγονότων που δεν είναι προκαθορισμένα. Η απόρριψη της τύχης είναι φυσικό επακόλουθο της λογικής της κοσμολογίας τους. Σε ένα κόσμο κυβερνώμενο από τη θεία πρόνοια το τυχαίο είναι ανύπαρκτο, υιοθετώντας έτσι την άποψη του Αριστοτέλη ο οποίος θεωρεί την τύχη σαν ένα κρυμμένο από τον ανθρώπινο νου αίτιο. Δεν φαίνεται, ότι οι απόψεις των Στωικών για την δυνατότητα προσομοιάζουν με την Αριστοτελική. Ο Χρύσιππος π.χ. δεν δέχεται ότι εκείνο το οποίο δεν πρόκειται να συμβεί μελλοντικά υπακούσει στη μοίρα του. Απεναντίας θεωρεί υπεύθυνη την μοίρα του δρώντος ανθρώπου, η οποία τον εμποδίζει να το πραγματοποιήσει και όχι η δράση κάποιου εξωτερικού εμποδιστικού παράγοντα. (Sharples,2002: 100). Επιπλέον ο Χρύσιππος πιστεύει ότι στη περίπτωση που αδυνατούμε να εντοπίσουμε το αίτιο ενός αποτελέσματος, αποκλειστικά υπεύθυνη είναι η πεπερασμένη μας γνώση. (Γεωργούλης, 2008: 387). Εκτός από το τυχαίο η άγνοια των φυσικών νόμων δημιουργεί και μια άλλη υπαρξιακή παράθλαση: την πιθανότητα του δυνατού. Το δυνατό εμφανίζεται σε

κάθε άγνοια της πραγματικής λειτουργία των συμβάντων είναι και το ίδιο συμβάν, αλλά εικονικό συμβάν. Μπορεί δυνητικά να συμβεί ανεμπόδιστα ή να μη συμβεί. Εμπόδιο στην μη εμφάνιση του δυνατού είναι η αληθινή σχέση αιτίου και αιτιατού η οποία δημιουργεί διαφορετικό από το ανθρωπίνως προβλεπόμενο συμβάν. Η μη συνειδητοποίηση της άγνοιας των φυσικών νόμων γεννά στον ανθρώπινο νου την ειδική βεβαιότητα ότι δεν υπάρχει στη φύση καμιά αιτία ικανή να εμποδίσει το μη συμβάν να εκδηλωθεί. Οι Στωικοί είχαν συνδέσει άρρηκτα την αιτιοκρατία με τη συνοχή της φύσης και δεν δέχονται την εμφάνιση κανενός αναίτιου αιτιατού. Διότι ένα τέτοιο υπαρξιακό ατύχημα θα έθετε σε μεγάλο κίνδυνο τη συνοχή της. (Long, 2012:263)

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

<https://bit.ly/3sxBtVI>